

RESEARCH OUTPUTS / RÉSULTATS DE RECHERCHE

De risicoanalyse

Piette, Alain; Flohimont, Valerie

Publication date:
2021

Document Version
le PDF de l'éditeur

[Link to publication](#)

Citation for published version (HARVARD):

Piette, A & Flohimont, V 2021, *De risicoanalyse: samenvatting*. FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

RISICOANALYSE

Samenvatting

FEDERALE OVERHEIDSDIENST WERKGELEGENHEID, ARBEID EN SOCIAAL OVERLEG

Meer info over de FOD Werkgelegenheid, zijn bevoegdheden, organisatie en thematieken (arbeidsreglementering, arbeidsovereenkomsten, verloning, collectieve arbeidsovereenkomsten, sociaal overleg, welzijn op het werk, verloven, detachering, herstructureringen ...) vindt u op www.werk.belgie.be

Wenst u de diensten van de FOD Werkgelegenheid te contacteren, raadpleeg de pagina Contact op www.werk.belgie.be

Deze synthese is gebaseerd op de uitgave "Risicoanalyse", volledig bijgewerkt in januari 2021 in samenwerking met Valérie Flohimont (Universiteit van Namen)

Verantwoordelijke uitgever: FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg

Deze publicatie is vrij raadpleegbaar en downloadbaar op de website van de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg: www.werk.belgie.be

Cette publication peut être également obtenue en français.

M/V/X

Omwille van het leesgemak wordt de mannelijke vorm gebruikt om te verwijzen naar personen. Met het gebruik van deze vorm worden personen van alle geslachten beoogd.

VOLG ONS OP DE SOCIALE MEDIA

@FODwerk

www.facebook.com/FODWerkgelegenheid

[linkedin.com/company/fod-werkgelegenheid-arbeid-en-sociaal-overleg](https://www.linkedin.com/company/fod-werkgelegenheid-arbeid-en-sociaal-overleg)

fodwerk

BESWIC

Raadpleeg alle thema's en nieuwsberichten over het welzijn op het werk op de website van het Belgisch kenniscentrum over welzijn op het werk:

www.beswic.be

MEDEDELING

Deze publicatie behandelt een reglementering die soms zeer complex is. Op basis van deze publicatie kan geen enkel recht geëist worden. De enige basis daarvoor wordt gevormd door de wettelijke en regelgevende teksten.

© FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg

Hergebruik van teksten uit deze publicatie is toegestaan met bronvermelding en, in voorkomend geval, met vermelding van de auteurs van de publicatie.

VERKLARENDE WOORDENLIJST

Risicoanalyse:

De identificatie van gevaren voor het welzijn van de werknemers bij de uitvoering van hun werk, de vaststelling en bepaling van de risico's voor dit welzijn en de beoordeling van deze risico's.

Het doel van deze risicoanalyse en alle gerelateerde activiteiten is het vaststellen van preventieve maatregelen.

Risicobeoordeling:

De fase van de risicoanalyse waarbij de risico's beoordeeld worden met het oog op de keuze van de preventiemaatregelen.

Gevaar:

De intrinsieke eigenschap of het intrinsiek vermogen van inzonderheid een voorwerp, een stof, een proces of een situatie die schade kan veroorzaken of het welzijn van de werknemers kan bedreigen.

Schade:

Elke belemmering van het fysiek, intellectueel en/of psychisch goed functioneren van een werknemer.

Blootstelling:

De mate (tijd, intensiteit, etc.) waarin werknemers kunnen worden blootgesteld aan of in contact kunnen komen met een gevaar.

Risicofactoren:

Factoren van collectieve of individuele aard die dermate ingrijpen op het gevaar dat zij de waarschijnlijkheid van het optreden van kwalijke gevolgen of schade en de omvang ervan verhogen of verminderen.

Preventie:

Het geheel van bepalingen of maatregelen die worden genomen of vastgesteld in alle stadia van de activiteit van de onderneming of instelling, op alle niveaus (op het niveau van de organisatie als geheel, op het niveau van een groep van werkposten/functions of op het niveau van het individu), teneinde beroepsrisico's te voorkomen of te verminderen of schade te vermijden of te beperken.

Risico:

De waarschijnlijkheid dat de schade of de aantasting van het welzijn van de werknemers zich in bepaalde gebruiksomstandigheden of door blootstelling aan een gevaar voordoet en de mogelijke omvang van die schade of aantasting.

De risicofactoren zullen de kans op het ontstaan van kwalijke gevolgen of schade vergroten of verkleinen.

Dynamisch risicobeheersingssysteem:

De structurele planmatige aanpak van preventie gebaseerd op de algemene preventiebeginselen die resulteert in het opstellen van een globaal preventieplan en een jaaractieplan.

Dit systeem heeft de volgende kenmerken:

- het is een systeem, i.e. een stelsel van werkwijzen of handelingen dat berust op een ordenend beginsel en een samenhangend geheel vormt;
- het is dynamisch, i.e. het wordt voortdurend aangepast aan de gewijzigde omstandigheden (wetenschappelijke en technologische ontwikkelingen, wijziging van arbeidsomstandigheden, opkomende of nieuwe risico's, ...) en is dus een continu proces dat steeds verder evolueert. Het staat met andere woorden nooit stil;
- het is een systeem dat betrekking heeft op risicobeheersing, i.e. de planning van de preventie en de uitvoering van het welzijnsbeleid, waarbij beoogd wordt de risico's te beheersen om het welzijn van de werknemers te verbeteren en te waarborgen door de risico's op te sporen en te analyseren en concrete preventiemaatregelen vast te stellen, die zullen worden toegepast en geëvalueerd.

INHOUDSTAFEL

Verklarende woordenlijst.	3
1 Inleiding op het dynamisch risicobeheersingssysteem.	6
2 Rol en verantwoordelijkheid van de partijen betrokken bij het DRBS.	6
3 Preventie.	7
4 Evaluatie van het dynamisch risicobeheersingssysteem.	7
5 Strategie voor de risicoanalyse.	8
6 OiRA-methoden voor globale risicoanalyse voor KMO's en micro-ondernemingen.	8
7 Classificatie- en rangschikkingsmethoden.	9
8 Risicoanalysemethoden voornamelijk in verband met veiligheid.	9
9 Specifieke analysemethoden voor chemische risico's.	10
10 Risicoanalysemethoden voor psychosociale risico's (PSR).	10
11 Risicoanalysemethoden in verband met fysieke belasting, musculoskeletale aandoeningen (MSA).	11
12 Algemeen besluit.	11

1 INLEIDING OP HET DYNAMISCH RISICOBEBEERSINGSSYSTEEM

De preventie van arbeidsrisico's gebeurt niet door één of meer specifieke interventies. Er moet een echt risicobeheersingsbeleid worden ingevoerd dat het welzijn van de werknemers bij de uitvoering van hun werk garandeert en dat preventie integreert in de dagelijkse activiteiten van de onderneming. Het dynamisch risicobeheersingssysteem (DRBS) maakt het mogelijk dit beleid uit te werken en uit te voeren. Om dit te bereiken, bepaalt de werkgever niet alleen de te nemen preventieve maatregelen en de middelen, maar ook de vaardigheden en verantwoordelijkheden van de personen die verantwoordelijk zijn voor de toepassing ervan.

Het concept van welzijn op het werk is vaak niet bekend. Het DRBS omvat niet alleen de domeinen die verband houden met de veiligheid en gezondheid van werknemers, maar ook met de psychosociale aspecten van het werk, de ergonomie, de arbeidshygiëne, de verfraaiing van de arbeidsplaatsen en de maatregelen die de onderneming heeft genomen voor het milieu, wat betreft hun invloed op andere domeinen.

De verschillende beroepsrisico's vertonen duidelijke verbanden onder elkaar. Het is daarom belangrijk dat het DRBS gebaseerd is op een globale en interactieve analyse van alle professionele risico's die in de onderneming aanwezig zijn. Een van de grootste moeilijkheden bij de risicoanalyse ligt in het grote aantal mogelijke risico's in ondernemingen: veiligheid (brand, elektriciteit, werken op hoogte, uitglijden, vallen, ...), gevaarlijke chemische, biologische en fysische agentia, PSR, MSA ...

2 ROL EN VERANTWOORDELIJKHEID VAN DE PARTIJEN BETROKKEN BIJ HET DRBS

Het voorkomen van beroepsrisico's berust niet bij enkele mensen zoals de interne preventieadviseurs. Iedereen in de onderneming heeft een rol inzake preventie: de werkgever, de leden van de hiërarchische lijn, de preventieadviseurs, de werknemers en het comité voor preventie en bescherming op het werk.

Elk van deze actoren heeft verantwoordelijkheden, verplichtingen en opdrachten. Iedereen moet meewerken aan DRBS en de risicoanalyse.

3 PREVENTIE

Het belangrijkste doel van de risicoanalyse is niet om een cijfer aan een risico toe te wijzen, maar om preventieve maatregelen vast te stellen om risico's te elimineren of te verminderen en het welzijn op het werk te verbeteren. Een cijfer aan risico's toewijzen kan interessant zijn, bijvoorbeeld om deze te rangschikken in volgorde van prioriteit, om verschillende diensten of productie-eenheden te vergelijken, om de preventieve maatregelen op te volgen, vóór en na de hun implementatie, Maar zo'n cijfer biedt weinig hulp om te bepalen welke preventieve maatregelen moeten worden genomen.

Alle preventieve maatregelen kunnen worden gekoppeld aan de definitie van een risico (zie woordenlijst). De maatregelen kunnen in volgorde van prioriteit worden onderverdeeld in 3 grote preventie categorieën:

- Primaire preventie: elimineer het gevaar, verminder de blootstelling aan dit gevaar, verbeter de risicofactoren om de kans op kwalijke gevolgen te verkleinen... Deze acties met betrekking tot de risicofactoren kunnen van collectieve aard zijn (kwaliteitsapparatuur in goede staat, ...) of van individuele aard (opleiding...);
- Secundaire preventie: vermijd schade. Het kan collectieve bescherming betreffen, die de voorkeur geniet (relingen, vangnetten ...), of individuele bescherming (helm, reddingslijn...);
- Tertiaire preventie: beheer de schade en beperk de effecten ervan (noodplan, eerste hulp...)

Deze preventieve maatregelen moeten op drie niveaus optreden: op het niveau van de organisatie, op het niveau van een functiegroep of werksituaties of -functies en op het niveau van het individu.

Bovendien moeten preventieve maatregelen bij voorrang collectief zijn.

Waarschuwing: preventieve maatregelen voor een bepaald risico kan nieuwe risico's opleveren of is mogelijk niet effectief vanwege andere risico's. Om dit effect te beperken, is het raadzaam te kiezen voor een globale en systematische aanpak van de verschillende risicofactoren in de onderneming.

4 EVALUATIE VAN HET DYNAMISCH RISICOBEBEERSINGSSYSTEEM

Het DRBS moet regelmatig worden geëvalueerd en bijgewerkt om ervoor te zorgen dat het DRBS en vooral het globale plan en het jaarlijkse preventieplan in overeenstemming blijven met de evolutie van de risico's en/of de evolutie van preventiemogelijkheden binnen de onderneming.

5 STRATEGIE VOOR DE RISICOANALYSE

Eenmalige “one shot” -interventies die enkel worden uitgevoerd door interne of externe preventieadviseurs zijn vaak weinig of niet effectief. Bovendien zijn er in KMO's weinig preventieadviseurs die tevens vaak afwezig zijn.

Een strategie gebaseerd op de kennis van het werk leidt niet alleen snel tot effectieve oplossingen op het gebied van welzijn op het werk, maar betreft ook alle actoren van de onderneming, te beginnen met de werknemers zelf. Dan is het voor de moeilijker te voorkomen risico's raadzaam om beroep te doen op mensen die zijn opgeleid inzake veiligheid en gezondheid op het werk, nl. de preventieadviseurs, die niet het probleem komen aanpakken, maar de onderneming helpen een adequate oplossing te vinden.

SOBANE is gestructureerd in 4 niveaus om deze samenwerking te bevorderen, maar ook om de kennis van de werkactiviteit in het veld en de kennis van verschillende disciplines op het gebied van welzijn op het werk op passende wijze te betrekken.

Tallose SOBANE-methoden, beschikbaar per sector of type activiteit, zijn beschikbaar om actoren op het terrein te helpen bij het uitvoeren van de verschillende niveaus van deze strategie en voor alle mogelijke risico's.

Het succes van SOBANE sinds 2000 laat zien dat het personen, die niet zijn opgeleid op het gebied van gezondheid en veiligheid op het werk, tot nadenken aanspoort over hun beroepsrisico's en hun arbeidsomstandigheden teneinde de eerste preventieve maatregelen te bepalen.

6 OIRA-METHODEN VOOR GLOBALE RISICOANALYSE VOOR KMO'S EN MICRO-ONDERNEMINGEN

In kleine en middelgrote ondernemingen (KMO's) en vooral in micro-ondernemingen (MiO's) ontbreekt het vaak aan gezondheids- en veiligheidskennis. Voor ondernemingen met minder dan 20 werknemers kan de werkgever zelf de functie van preventieadviseur vervullen, maar meestal zonder een specifieke opleiding inzake welzijn op het werk gevolgd te hebben.

Risicoanalyse- en preventiemethoden moeten daarom aan deze situatie worden aangepast. Dit is een van de doelstellingen van de eerste methoden van de SOBANE-strategie (Déparis-gids).

Voordat de werkgever zijn werknemers erbij betreft, wenst hij misschien na te denken over de problemen van het welzijn op het werk in zijn onderneming. Een gratis, gebruiksvriendelijke IT-tool, aangepast aan alle risico's in zijn sector is wat de FOD WASO biedt met de OIRA-tool. Dit instrument is ontwikkeld dankzij de technische ondersteuning van het Europese agentschap EU-OSHA en in samenwerking met de sociale partners en experts uit de sector en de FOD WASO.

7 CLASSIFICATIE- EN RANGSCHIKKINGSMETHODEN

Er is vaak verwarring tussen:

- De risicoanalysemethoden die het mogelijk maken de gevaren, de risico's en de blootgestelde personen te identificeren en de preventieve maatregelen te bepalen;
- En de methoden die gebruikt worden om het risico te beoordelen, met andere woorden om een cijfer aan het risico toe te kennen.

De classificatiemethoden en prioritering zijn daarom complementair aan de risicoanalysemethoden om de risico's in volgorde van prioriteit te kunnen aanpakken, de uitvoering van preventiemaatregelen te plannen en te anticiperen op de (niet-)aanvaardbaarheid van het risico na de implementatie van deze preventieve maatregelen.

Afgezien van de verkregen cijfers, stellen deze methoden, net als de Kinney-methode, niet-specialisten in staat om de aard van het risico, dat is gedefinieerd vanuit de noties waarschijnlijkheid, blootstelling en ernst, te benaderen en beter te begrijpen.

8 RISICOANALYSEMETHODEN VOORNAMELIJK IN VERBAND MET VEILIGHEID

Er bestaan veel veiligheidsgerichte methoden.

Het is belangrijk een onderscheid te maken tussen methoden die risico's identificeren voordat zij zich voordoen en methoden voor het analyseren van ongevallen op de werkplaats. De bekendste en meest gebruikte methode is de oorzakenboommethode.

Deze op veiligheid gerichte methoden beschouwen risico als een ongewenste gebeurtenis of een storing die optreedt in het functioneren van de installaties en hun technische uitrusting. Deze methoden geven de indruk georiënteerd te zijn op de bescherming van werknemers, terwijl het in feite de aspecten betrouwbaarheid, onderhoudbaarheid, beschikbaarheid en capaciteit zijn die worden geviseerd en die het primaire doel zijn van de benadering.

Of zij nu gericht zijn op machines of de rol van werknemers of de interactie van beide, deze methoden zijn ontwikkeld door en worden gebruikt in grote ondernemingen en voor industriële processen.

Aan deze methoden kunnen we natuurlijk ook alle methoden van de SOBANE-strategie toevoegen, te beginnen met de globale methoden (Déparis-gidsen), en verder die meer gericht op veiligheid (brand, elektriciteit, gevaarlijke chemicaliën, machines, ...).

Voor de kleinere ondernemingen (KMO's en MiO's) zijn de methoden van de SOBANE-strategie en de OiRA-tools geschikter.

9 SPECIFIEKE ANALYSEMETHODEN VOOR CHEMISCHE RISICO'S

Er bestaan veel methoden voor chemische risicoanalyse, nationaal en internationaal. Zelfs indien sommige gericht zijn op personen die geen opleiding hebben genoten inzake chemische risico's, vereisen de meeste een zekere kennis en expertise van deze risico's en andere zeer specifieke meetinstrumenten.

Het is daarom essentieel, zoals bij elke risicoanalysemethode, om de juiste methode te kiezen in functie van het gewenste doel: het identificeren van de gebruikte stoffen, het identificeren van preventie- en beschermingsmaatregelen op basis van beroepen of analoge activiteiten, het inschatten of meten van de blootstelling aan deze stoffen, het beoordelen van het risico, het classificeren van deze stoffen naar hun risico...

10 RISICONALYSEMETHODEN VOOR PSYCHOSOCIALE RISICO'S (PSR)

De definitie van psychosociale risico's, zoals omschreven in de wetgeving over het welzijn op het werk, is vrij analoog aan die van conventionele risico's. Het is de bedoeling dat deze risico's in aanmerking worden genomen in ondernemingen zoals elk ander risico.

De FOD WASO stelt een aantal instrumenten ter beschikking: de gids voor het voorkomen van PSR, bewustmakingsvideo's, brochures, website, methoden, ...

Hoewel dit voor alle risico's belangrijk is, is de keuze van de methode vooral cruciaal met betrekking tot PSR. De overgrote meerderheid van de ondernemingen die PSR begint aan te pakken, doet dit met kwantitatieve methoden, die worden gevraagd aan externe partijen. Deze bevestigen dan vaker wel dan niet enkel wat de ondernemingen reeds wisten, terwijl zij impliciet oplossingen verwachtten. Kwalitatieve methoden zijn nodig om preventieve maatregelen te bepalen. De twee benaderingen, kwantitatief en kwalitatief, vullen elkaar dus aan.

Bij het analyseren van risico's moet rekening worden gehouden met de multifactoriële oorsprong van PSR. De indeling in 5 hoofdcategorieën (5A) maakt het gemakkelijker om al deze risicofactoren in aanmerking te nemen in de analyse.

Alles wordt daarom gratis beschikbaar gesteld om ondernemingen te helpen omgaan met hun PSR-gerelateerde problemen, die bij MSA verantwoordelijk zijn voor 70 tot 80% van het ziekteverzuim in ondernemingen.

Nog meer dan voor andere risico's is sensibilisering omtrent deze opkomende risico's van PSR essentieel.

11 RISICOANALYSEMETHODEN IN VERBAND MET FYSIEKE BELASTING, MUSCULOSKELETALE AANDOENINGEN (MSA)

Net als PSR ontstaan musculoskeletale aandoeningen (MSA) slechts geleidelijk en zijn zij multifactorieel van oorsprong. De meeste analysemethoden specifiek voor MSA zijn gericht op de belangrijkste fysieke factoren (biomechanische). Andere organisatorische of individuele factoren komen niet of nauwelijks aan bod. Meer dan ooit is een alomvattende aanpak van alle risico's nodig voordat specifieke MSA-methoden worden gebruikt.

Om deze fysieke factoren aan te pakken, bestaan er verschillende methoden die ontwikkeld zijn voor typische werkactiviteiten: lastbehandeling, inspanningen van het lichaam, zeer repetitieve bewegingen met lage belastingen, beweging van karren ... Aangezien deze verschillende activiteiten in dezelfde onderneming te vinden zijn, zijn er dus verschillende methoden nodig.

Ergonomie bestaat erin alle arbeidsomstandigheden aan te passen aan alle kenmerken van werknemers, of zij nu fysiek, mentaal, cognitief of zelfs emotioneel zijn. Praten over "ergonomische risico's", "ergonomische beperkingen" of "ergonomische risicoanalyse" leidt tot verwarring tussen de verschillende preventieactoren op basis van hun kennis van ergonomie. Het is daarom raadzaam om het woord ergonomie voor te behouden voor de globale en participatieve preventiebenadering, een effectieve aanpak ongeacht het risico en de term "analyse van fysieke of biomechanische beperkingen" zo vaak mogelijk te gebruiken wanneer we MSA willen analyseren en voorkomen.

12 ALGEMEEN BESLUIT

Het opzetten van een dynamisch risicobeheersingssysteem (DRBS) vereist vier elementen: de ontwikkeling, programmering, uitvoering en evaluatie van het systeem. Dit DRBS moet ook worden aangepast aan veranderende omstandigheden: aard van activiteiten, aard van risico's, introductie van nieuwe processen en werkwijzen ...

Risicoanalyse is de basis, maar is te vaak onbekend of minder goed begrepen door de actoren in de onderneming. De keuze van de gebruikte methode is belangrijk, omdat het deze actoren in staat stelt enig analyse- en preventiewerk te verrichten. De methode zal dit werk niet in hun plaats doen. Alvorens de beste methode(n) te kiezen, is het daarom belangrijk dat de actoren de juiste vragen stellen en de doelstellingen duidelijk vastleggen.

De 4 niveaus die worden bepaald door de SOBANE-strategie en de vragen die hiermee gepaard gaan over de doelstellingen en de noodzakelijke vaardigheden, maken het mogelijk om deze keuze van methoden te sturen, of het nu gaat om SOBANE-methoden of andere methoden.

Effectieve preventie zal in de eerste plaats gebaseerd zijn op een globale (alle risico's) en participatieve risicoanalyse. Daarna zijn specifieke analyses op basis van de risico's (veiligheid, chemische risico's, TMS, RPS ...) nuttig om gedetailleerde informatie te verzamelen over de ondervonden problemen. Al deze analyses hebben een hoofddoel: het bepalen van preventieve maatregelen.